

Türk Dilleri Araştırmaları, 21.2 (2011): 171-182

Turkicisms in Persian as Indices Of Social and Cultural History

John R. Perry
(Chicago)

Özet: Türkçe ve Farsçanın dilsel uzun eşyaşam geçmişinde (Türk-oTâjik) bir dilden diğesine aktarılan yüzlerce sözlüksel kopyadan çok daha fazla şey yer alır. Türkçe üzerindeki Farsça etkisi Osmanlıca ve Çağatayca ve onların günümüz kuşaklarının yazınsal dillerinde en belirgin biçimde ortaya çıkar ve yalnızca sözlüksel olmayıp aynı zamanda dizimseldir de: Farsça *ezāfe/ ezāfat* gibi yapılarda Ad Öbeği tümüyle gövdelenebilmekte ve *Bāb-i ‘ālī* ‘Yüce Kapı’ örneğindeki gibi Farsça veya Farsça-Arapça sözvarlığı hemen hemen her zaman kullanılmaktadır. Ölçünlü Farsça üzerindeki Türkçe etkileri ise, yalnızca sözlüksel olanlar dışında, daha az görülmektedir. Bunlar yazınsal düzeylerden çok, sözlü düzeyler üzerinde işlemler (veya başlatılmışlardır) ve belirli bölgeler, dil türleri veya

yazınsal türlerde yoğunlaşmış olmaktan çok, ölçünlü Farsçanın bütün katmanlarına yayılmış olarak bulunmaları gerekip Türkçeyle birlikte Farsça sözlükbirimleri de kapsarlar. Bunların en ‘görünmez’ olanları arasından bir takım örneklerinin Türkçe sözdizimsel kuralları izlediğini ve aynı zamanda toplumdilsel bakımdan dizgesel de olduklarını burada göstereceğim. Bu örnekler kökeni bakımından Türkçe olması dışında Türkçenin Farsçada bir sözlüksel yöney olarak ve belli toplumsal ve siyasal göstergeli bağlamlarda Ad Öbeği diziminin belirleyicisi olarak rolünü aydınlatmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Farçada Türkçeleşme, ad öbeği

Abstract: The long linguistic symbiosis of Turk and Persian (Türk-oTâjik) is represented by much more than the hundreds of lexical copies exchanged by their respective languages. Persian influences on Turkish are most evident in the literary languages, Ottoman and Chaghatay, and their descendants today, and are not only lexical but also syntactic: Persian structures such as the *ezāfe/ ezāfat* NP may be incorporated wholesale, almost always using Persian or Perso-Arabic vocabulary, as in *Bāb-i ‘ālī* ‘Sublime Porte’. Turkic influences on standard Persian, however—apart from the purely lexical—are less appar-

ent. They operate (or were initiated) at the spoken rather than the literary levels, and are to be found spread over the whole domain of Standard Persian rather than concentrated in particular regions, registers, or genres; and they involve Persian as well as Turkish lexemes. I will show here that several of the most ‘invisible’ of them obey Turkish syntactic rules, and are also socio-linguistically systematic. These examples illuminate the role of Turkish in Persian as a vector of lexis other than the etymologically Turkic, and a determiner of NP syntax in certain socially and politically marked contexts.

Keywords: Turksizm in Persian, noun phrase (NP)